

De transitie naar een Buurthuis in zelfbeheer

Eindrapportage Advisory Challenge Buurthuizen in
zelfbeheer

Door Susanne Boers, Noortje Mutsaerts, Carlyn Smit, Eric van
Leen en Chris Schuchmann

Samenvatting

Navolgend op de nationale politieke beleidswijzigingen naar een 'participatie samenleving', moet ook sociaal stedelijk beleid zoals dat in Utrecht worden veranderd. Concreet wordt in dit document toegespitst op 'buurthuizen en burgerparticipatie'. Sinds 1 augustus 2013 is er met het beleid 'vernieuwd welzijn' een transitie periode ingegaan waarbij buurthuizen in zelfbeheer moeten worden overgedragen. De vraag rest echter, hoe dit in praktijk precies moet plaatsvinden en hoe de verschillende dilemma's kunnen worden benadert. Uit het gesprek met de Gemeente Utrecht op 8 oktober 2013 kwam de volgende hoofdvraag naar voren: *Hoe kunnen bewoners een positie van zelfbeheer van buurthuizen krijgen, wat hebben ze nodig om in die positie te komen en wat kan je als overheid faciliteren?*

Met deze vraag zijn wij aan de slag gegaan. Bevindingen die al snel aan het licht kwamen, en ook een belangrijk uitgangspunt vormen voor de conclusie, zijn de diversiteit in wijken en de capaciteiten, behoeften en wensen van burgers met betrekking tot buurthuizen in zelfbeheer en dat dit sterk samenhangt met het beschouwen van eigenaarschap als gevoel en niet alleen als het fysiek en gerechtelijk beheren. Hieruit volgt de conclusie dat er niet zoiets is als "one-size-fits-all" en er daarom ook behoefte is aan een opmaat gemaakte benadering, zowel in de transitie fase naar zelfbeheer als ook de rol van de gemeente hierin. In essentie vergt het ook een grote mate van bottom-up initiatief en input, want betrokkenheid en een gevoel van eigenaarschap kun je niet top-down creëren, wat ook geldt voor de inhoudelijke invulling van een buurthuis. Echter, in het geval van buurthuizen in zelfbeheer is er nu sprake van een paradox, waarin men met top-down beleid, bottom-up participatie wil bereiken in de vorm van zelfbeheer van buurthuizen. Om hier als gemeente op in te springen, is een specifieke benadering van de buurten cruciaal. De uitwerking van het plan is afhankelijk van de behoeften en capaciteiten van de wijk.

Wij hebben de weg die bewandeld moet worden visueel gemaakt door middel van een infographic. Deze geeft visueel weer in welke fase men zich bevindt op elk tijdstip. Bij die fase worden ook een aantal handvatten aangeboden die ervoor kunnen zorgen dat de volgende fase kan worden bereikt. Het ideale einddoel is hierbij dat de buurthuizen volledig in zelfbeheer komen. Het handvat dat de gemeente kan gebruiken is de Toolbox maakt kennis, tools en inspiratie toegankelijk voor iedereen die hier bij zou hebben. Het wenselijk dat dit een zogenaamd open-source plek wordt door bijvoorbeeld een website hiervoor op te zetten. Op deze website zouden dan verschillende goede ideeën en oplossingen in categorieën worden geplaatst.

Het uitvoeren tot het stappenplan zal onvermijdelijk leiden tot het tegenkomen van een aantal dilemma's. De dilemma's die men tegenkomt zijn afhankelijk van de buurthuizen en buurten, een (intensieve) faciliterende rol van gemeenten of andere actoren zoals sociaal makelaars gewenst. Hierin komt de tweede paradox naar voren; om tot zelfbeheer door burgers te komen, is eerst meer investering van tijd nodig om vervolgens terug te trekken. Het verslag eindigt met een concluderende beleidsaanbeveling waarin de belangrijkste adviezen aan de gemeente worden toegelicht.

Inleiding

Dit rapport is geschreven naar aanleiding van een opdracht van de gemeente aan de Young Leaders League. Door het recente begrotingsakkoord en de bezuinigingen die daarmee gepaard gaan kan de gemeente minder geld uitgeven aan allerlei projecten. Zo ook is er gesneden in de begroting voor buurthuizen en meegegeven aan de bewoners om de veranderingen zelf op te vangen. Echter, deze veranderingen zijn niet zomaar door te voeren. Daarom zal dit rapport gaan over de probleemstelling zoals aangereikt door de gemeente en de uitwerking daarvan.

In dit rapport zullen wij eerst de opdracht van de gemeente beschrijven. Daarna zal de methode van benadering van dit probleem, inclusief de bronnen die wij gebruikt hebben, uiteengezet worden. Na de probleemstelling en de methode te hebben beschreven, zullen wij in meer detail onze bevindingen en oplossingen van het probleem rapporteren. Dit doen wij aan de hand van een stappenplan, wat in de bijlage als infographic is bijgevoegd. Het stappenplan voorziet in onze bevindingen en visualiseert de manier waarop onze oplossingen effectief kunnen worden toegepast in het kader van 'Buurthuizen en burgerparticipatie'. Als laatste zal er een concluderend hoofdstuk zijn, met daarin extra focus op een advies aan de opdrachtgever.

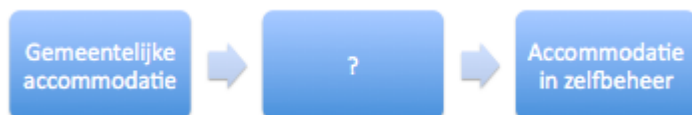
Probleemstelling

Uit het gesprek met de Gemeente Utrecht op 8 oktober 2013 kwam volgende hoofdvraag naar voren:

Hoe kunnen bewoners een positie van zelfbeheer van buurthuizen krijgen en wat hebben ze nodig om in die positie te komen, wat je als overheid kan faciliteren?

Bij het overdragen van beheer van buurthuizen heeft de gemeente te maken met de volgende deelproblemen:

1. Wat zijn de voorwaarden voor eigenaarschap?
2. Hoe activeer je burgers en zorg je dat ze een transitie maken van ontvangende burgers naar participerende georganiseerde buurtdeelnemers?
3. Welke rol kan de gemeente spelen om deze transitie te faciliteren?

Kader:

Voor 1 augustus 2013 organiseerden Welzijnsorganisaties het beheer van buurthuizen. Sinds 1 augustus is het Vernieuwend Welzijn ingegaan. Sindsdien vindt exploitatie plaats door de Sociaal Makelaar. De panden zijn in bezit van de Utrechtse Vastgoed Organisatie (UVO). Zij zorgen voor het technisch en facilitair beheer. De gemeente ziet graag dat de bewoner of gebruiker ook actief deelneemt bij het oppakken van het beheer. De ideale situatie is dat alle buurthuizen in zelfbeheer zijn, met of zonder subsidie van gemeente.

Verwachtingen

De gemeente verwacht een spiegel te worden voorgehouden. Hierbij heeft het team van de Young Leaders League de taak om het geweten van de gemeente spelen. De gemeente is op zoek naar creatieve blik verruimende oplossingen binnen het hierboven besproken kader. Het doel van ons onderzoek is om nieuwe invalshoeken te creëren waar de gemeente gebruik van kan maken tijdens de transitie richting zelfbeheer.

Methoden

Voor het vinden van oplossingen is literatuuronderzoek gedaan (zie literatuurlijst), maar de aandacht is vooral uitgegaan naar een empirisch onderzoek waarin gesprekken hebben plaatsgevonden met verschillende actoren in het werkveld (zie hieronder) en burgers in diverse buurten (o.a. Wittevrouwen, Lombok en Oudwijk). Ook heeft een aantal van ons deelgenomen aan de co-creatie sessie onder leiding van SOON in buurthuis de 3 Krone.

- Fred Dekkers – voorzitter Wijkraad West
- Else Huisman – Wishing Well West
- Alice van Rooij – voorzitter In de 3 Krone
- Jont Groenendaal – master student USBO Universiteit Utrecht
- Gert Beffers, Wendela Vernooij – Sociaal Makelaars Overvecht
- Adinda Visser, Hanneke Immikhuizen – beheercoördinator en penningmeester Podium Oost

Gezien de korte tijdsduur van ±2 maanden zijn wij ons bewust over het beperkte inzicht dat wij gekregen hebben en de mate van representativiteit van de uitkomsten van het onderzoek. Bovendien gezien het vluchtig veranderende karakter van het onderzoeksonderwerp –de studie van een ‘transitie naar zelfbeheer’-, is ook de data gekleurd door de contextuele factoren tijdens de onderzoeksperiode. Daarentegen biedt dit nou juist ook een goed inzicht in de sentimenten en problemen van het moment en kan hierop in korte termijn worden ingespeeld.

Onderzoeksresultaten

Probleemanalyse

<i>existentiële vraag: Waarom buurthuizen, hoe worden buurthuizen ervaren etc ?</i>
Er is grote bereidheid van mensen om een nieuw buurthuis te helpen. Het buurthuis moet voor iedereen zijn (Podium Oost).
<i>Hoe wordt de beslissing/rol van gemeente ervaren? Willen mensen naar zelfbeheer?</i>

Het gaat om de belevingswereld van de mensen en wijk specifieke behoeftes. Nu wordt er teveel aanbodgericht gedacht. Mensen voelen zich niet aangesproken als het gericht is op 'West-Noord West', maar wel als het Oog in Al of Lombok betreft (Fred Dekkers, voorzitter Wijkraad West).

Veel bureaucratie sinds 1 augustus 2013. Eerst was het mogelijk om met een persoon iets te regelen in 10 minuten. Nu zijn er vier mensen vanuit verschillende hoeken bij betrokken. Dit is geen verdienmodel, maar levert juist hogere kosten op. Daarnaast moeten veel organisaties nog leren, waardoor ze veel tijd kwijt zijn aan organisatorische zaken (Sociaal Makelaars Accomodaties).

De vraag of jij een buurthuis zou willen exploiteren ten behoeve van de gemeenschap wordt vaak negatief beantwoord. Hoe komt dat?

Mensen willen niet financieel aansprakelijk zijn en ze zijn niet bereid om in hun eigen tijd zo'n forse investering doen, naast zorgtaak. Het probleem is dat je eigenaarschap niet kan afdwingen.

Mensen willen hun energie steken in de inhoud en de activiteiten. Het draagvermogen van mensen is gelimiteerd. Vrijwilligers zijn vaak druk genoeg met inhoud of het in stand houden van de activiteit. Daarnaast hebben ze geen energie om ook nog fondsen te werven of huurders te vinden.

Momenteel maken mensen gratis gebruik van de ruimte. Daardoor zien ze het nut er niet van in. Het gaat ze tijd kosten om iets vergelijkbaars te doen. Het is de vraag hoeveel ze extra willen investeren om het huidige in stand te kunnen houden. Een deel zal dit willen en een deel niet.

Een deel van de mensen wilt de verantwoordelijkheid niet dragen of zijn hier niet toe in staat (Sociaal Makelaars Accomodaties).

Wat zien mensen als problemen bij de weg naar zelfbeheer?

onderhouden van een netwerk en de organisatie van een verdienmodel kosten zoveel tijd, waardoor de verantwoordelijke personen weinig tijd overhouden voor de inhoud van de activiteiten zelf (Else Huisman, Wishing Well West).

Een buurthuis in zelfbeheer krijgen is een proces, je kan niet in een keer de omslag maken (Podium Oost).

Vaak zijn de financiële gegevens weinig inzichtelijk.

Te weinig tijd in transitie, het wordt soms in een keer overgedragen, zonder dat er overdracht plaatsvindt.

Er is behoefte aan betaalde krachten (Podium Oost).

Een burger initiatief kan je niet sturen. Het initiatief is aan de eigenaar of de initiatiefnemer. De burger is een vrij mens, die zelf zijn/haar prioriteiten stelt. Overheid kan wel om financiële of inhoudelijke redenen willen dat er burgerinitiatieven komen. Dit betekent echter niet dat het gaat gebeuren of dat je dit makkelijk kan sturen.

Problemen geassocieerd met een buurthuis in zelfbeheer zijn autonomieit en inclusiviteit.

Zelfbeheer is een proces en kan pas in 4 jaar.

Buurthuizen zijn vaak afhankelijk van professionele hulp.
(Sociaal Makelaars Accommodaties).

Succesfactoren

Wat zijn de succesfactoren?

Zorg voor goed PR materiaal, als een folder, open dag. Het is essentieel dat mensen het buurthuis weten te vinden (Podium Oost).

Het hebben van een kartrekken, zoals het geval is bij de Nieuwe Jutter.

Succesvolle buurthuizen in zelfbeheer zijn vaak exclusief. Mensen hebben gedeelde waarden om het te laten slagen.

Organisatorische sterke eenheden zijn vaak georganiseerd op inclusiviteit, religie of cultuur. Een dergelijke groep zet zich primair in voor de eigen gemeenschap. Binnen de groep is er een mix van zwakkere en sterkere individuen. Dit zijn wel geïsoleerde eenheden, die vaak erg exclusief zijn, en niet perse een maatschappelijk belang behartigen. (Sociaal Makelaars Accommodaties).

Beoogd eindresultaat

Wat zien mensen als een ideaal buurthuis?

Heeft draagvlak in de buurt

Geeft zeggenschap aan bewoners

Is een effectieve organisatie

Is financieel onafhankelijk

Beschermt zijn gemeenschapswaarde
(Else Huisman, Wishing Well West)
Inclusief en met een hoge bezettingsgraad (Sociaal Makelaars Accommodaties).

Organiseren

Hoe kunnen deze georganiseerd worden?

Noodzaak om betaalde krachten te hebben (Fred Dekkers, voorzitter Wijkraad West).
Belang van horizontale verantwoording om fraude te voorkomen. Bij horizontale verantwoording draait het om draagvlak. (Fred Dekkers, voorzitter Wijkraad West).
Organisatievorm: decentralisatie en democratisering (Else Huisman, Wishing Well West)

Activeren van burgers door medezeggenschap en rechten:

Het opbouwen van communities in Buurten door bewoners zélf is van belang. Dit dient niet te worden gedaan door organisaties van buitenaf.

Een manier om een buurtorganisatie te ontwikkelen is om in sociale woningbouwbuurten aan bewoners zelf te vragen waar behoefte aan is, waar de problemen en kansen liggen. Zo kan men een bewoners organisatie per subbuurt oprichten. Het is ideaal om dit door enkele bewoners betaald te laten doen. Deze bewoners worden organizer (sleutelfiguur/kartrekker) genoemd. De organizers in een buurt bouwen samen een netwerk op en weten goed wat er in de buurt speelt.

De eerste stap bestaat uit het definiëren van buurten in een stad door bewoners zelf. Als gevolg leven bewoners rechten op. Een bewoners recht zou kunnen zijn om als eerste in hun eigen buurt een plan voor een leeg pand te maken. De bewoners krijgen met hun plan voorrang op een organisatie uit een andere buurt of wijk. (Else Huisman, Wishing Well West)

Rol gemeente

Wat is de rol van de gemeente hierin?

Rol van de gemeente kan bestaan uit het ondersteunen van netwerken (Fred Dekkers, voorzitter Wijkraad West)

Minder bureaucratie en top down controle. De gemeente moet ruimte geven aan bewoners, er is een andere manier van sturen nodig. Nu accommodatie centraal is geregeld is, komt er meteen een hoop bureaucratie en papierwerk kijken bij het huren van een zaaltje. (Fred Dekkers, voorzitter Wijkraad West).

De gemeente faciliteert, de inhoud wordt niet bepaald door de gemeente.

De wijkraad kan als schakel faciliteren van het platform en ondersteunen (Else Huisman, Wishing Well West).

Zorg dat er overdracht plaatsvindt bij transitie naar zelfbeheer. Bijvoorbeeld door als gemeente 1-2 maanden het proces naar de overgang te begeleiden (Podium Oost).

Stel een commissie aan om de participatie processen te begeleiden. Dit is een centraal aanspreekpunt, bestaande uit een ambtenaar en iemand van de UVO. Deze commissie kan fungeren als contactpersoon binnen de gemeente, die vervolgens helpt om de burgers door het ambtelijk gestel te loodsen. Ook kan er een casus overleg plaatsvinden met burgers en commissie/task force om zo de uitwisseling van informatie te vergroten en te leren van elkaars fouten/kansen. De task force maakt het mogelijk dat er kortere lijntjes bestaan tussen burger en gemeente (Podium Oost).

Zorg dat er een informatie map is met daarin de zaken waar je als opstartend buurthuis in zelfbeheer aan moet denken.

Maak het makkelijker om een horeca vergunning aan te vragen.

Goedkope meters verschaffen. Maatschappelijk vastgoed dat leegstaat benutten (scholen,

zorginstellingen). Zorg dat vierkante meter prijzen laag zijn.
 Beleidsmatig ruimte creëren door soms een bestemmingsplan open te breken.
 Laat controle los, dan kan er iets gebeuren. Als je blijft sturen en als je zegt er moet een ci dit niet.
 De gemeente kan schakelen, praten, samenwerkingsverbanden ondersteunen
 De gemeente moet durven loslaten van controle en illusie dat controle mogelijk is.
 Decentralisatie op maat: geef als Gemeente een opdracht en leg die beneden bij de mensen neer, die het vervolgens regelen. Op deze wijze komen mensen veel verder dan bij een gecentraliseerde vorm. Civil society is maatwerk; creëer een model dat daar op aansluit, in plaats van uitgaan van regels/hiërarchie. Dit kan volgens de Principle based methode: door het delen van dezelfde waarden op alle niveaus en het concretiseren van regels op een zo laag mogelijk niveau (van de buurt).
 Andere organisatie modellen in andere buurten. (Sociaal Makelaars Accomodaties).

Beoogd resultaat

<i>Wat is het beoogde resultaat?</i>
Commercialisatie kan als onderdeel van vernieuwde aanpak worden gezien
Er is een verschil in wat mensen nodig hebben. Bepaalde groepen, zoals kinderen of ouderen zijn minder goed in staat om zichzelf goed te organiseren. Daarvoor is het nodig om sterke en zwakke groepen te verbinden. (Fred Dekkers, voorzitter Wijkraad West)
Representativiteit en medezeggenschap door sterke netwerken, die worden onderhouden door sleutelfiguren in de wijk (Eise Huisman, Wishing Well West).
Overdracht plaats laten vinden (Podium Oost) buurthuis is anders.
Nu een groot deel van de zorg (jeugdzorg) van het Rijk naar de gemeentes gaat, ontstaan er ook kansen voor andere functies van het buurthuis (Podium Oost).

Het stappenplan en de Toolbox

Het meegeleverde stappenplan is een van de belangrijkste onderdelen van het eindresultaat. Het stappenplan is niet zozeer een vast traject dat op de letter gevolgd moet worden. Het is eerder een handvat, dat toegepast kan worden gedurende het traject om de organisatie van een buurthuis klaar te maken voor zelfbeheer. In dit hoofdstuk wordt het meegegeven stappenplan verder toegelicht. Daarbij worden de genoemde elementen wat uitgebreider behandeld.
 Bij de uitvoering en invulling van het stappenplan is de Toolbox een cruciaal instrument. De Toolbox is een (virtueel) open-source platform, waar iedereen die zich bezig wilt houden met het organiseren van burgerinitiatieven, buurthuizen en buurtondernemingen op een laagdrempelige wijze toegang heeft tot een scala aan relevante kennis, voorbeelden en inspiratie die relevant zijn voor het opzetten hiervan. Het gaat dan onder andere om

vraagstukken als hoe te organiseren/financieren, de rol van de gemeente, hoe combineren met commerciële activiteiten. Daarmee moet het ervoor zorgen dat overal de juiste kennis en kunde aanwezig is om in zelfbeheer buurtinitiatieven op te zetten. Deze is namelijk lang niet altijd aanwezig. Terwijl er heel veel geleerd kan worden van bestaande initiatieven in binnen- en buitenland. Een toelichting op de toolbox is te vinden in de bijlagen.

Principes stappenplan

Bij de toepassing van het stappenplan zijn de volgende principes belangrijk.

- Er is geen “one size fits all” oplossing. Iedere buurt heeft eigen kwaliteiten, omstandigheden en middelen. Per buurt moet daarom een eigen invulling worden gegeven met het stappenplan als handvat en hulpmiddel.
- Het stappenplan moet daarbij niet gebruik worden als een strak plan, maar als een richtlijn en handvat. Dat als leidraad kan dienen voor zowel organisaties in de buurt als de gemeente.

Belangrijkste uitdagingen

Bij de transitie naar zelfbeheer van buurthuizen ervaren de relevante partijen en organisaties veel uitdagingen. In het hoofdstuk met de onderzoeksresultaten zijn de belangrijkste observaties uit het onderzoek op een rij zijn gezet. Uit de probleemanalyse zijn de volgende problemen naar voren gekomen.

- Mensen voelen nog niet voldoende eigenaarschap. Het gevolg is dat ze het niet kunnen opbrengen nog meer tijd en energie te steken in het zelfstandig organiseren van buurthuizen en daarnaast zelf financieel risico dragen. De manier waarop de gemeente nu buurthuizen probeert te stimuleren is echter niet de juiste. Op dit moment wordt het eigenlijk van boven afgedwongen. Hierdoor voelen mensen het als een opdracht en dit stimuleert geen gevoel van eigenaarschap. Het moet juist van onderaf groeien.
  - Ook zijn lang niet in alle buurten de juiste mensen aanwezig die beschikken over de juiste eigenschappen om dit te kunnen trekken. En als ze er wel zijn is het maar de vraag of zij dit willen.
  - Verder wordt de rol van de gemeente niet als positief ervaren. Het gaat dan bijvoorbeeld om de bureaucratie. Het kost veel tijd en moeite om ook maar iets simpels te organiseren als een zaaltje huren. Daarnaast is er veel regelgeving die ervoor zorgt dat er veel eisen zijn aan initiatieven en projecten die worden opgestart of zelfs dat bepaalde activiteiten niet mogelijk zijn. Er is hier sprake van een zogenaamde regel paradox. De overheid wil graag initiatief van burgers, maar stelt regelgeving in om fouten te voorkomen en dingen goed te regelen. Juist deze regelgeving wordt als belemmering ervaren bij het uitvoeren van initiatieven. Daarom is het belangrijk dat de gemeente vertrouwen heeft en niet te veel regelgeving hanteren. Daarbij moet geaccepteerd worden dat alle mensen, zowel burgers als bedrijven, fouten maken. Door verantwoordelijkheid te geven wordt juist eigenaarschap gecreëerd.
- Ook komt de handelingswijze van de gemeente vaak niet overeen met de belevingswereld van de mensen. Juist deze belevingswereld is belangrijk omdat het mensen motiveert om de tijd en energie erin te steken die nodig is om projecten van de

grond te krijgen. Bijvoorbeeld een zaaltje huren voor een activiteit zonder veel vragen en eisen.

Een ander belangrijk punt is dat de burgers nog niet gewend zijn om zelf dingen op te pakken. In hun belevingswereld is de gemeente nog steeds de belangrijke partij die het initiatief moet nemen.

- Ten slotte is er een imagoprobleem bij het buurthuis. In de eerste plaats is het lang niet altijd bij de burgers bekend welke activiteiten de buurthuizen organiseren en wat de meerwaarde voor hen is. Ook overheersen bepaalde negatieve beelden, bijvoorbeeld dat een buurthuis alleen voor zwakkeren in de samenleving is zoals senioren. Dit negatieve imago zorgt er ook voor dat het moeilijk is de personen te betrekken die nodig zijn voor het realiseren van voldoende draagvlak en die beschikken over de juiste vaardigheden om initiatieven te trekken.

Door deze uitdagingen is het niet realistisch om op korte termijn te verwachten dat zelfbeheer van buurthuizen zonder problemen overal ingevoerd kan worden. Een aantal cruciale elementen ontbreken om het invoeren te laten slagen en de verschillende uitdagingen moeten opgelost worden voor de juiste elementen aanwezig zijn.

Daarom is een transitiefase nodig waarin per buurt stap voor stap gewerkt wordt aan het aanpakken van de uitdagingen en waarin vanuit de behoeften en kwaliteiten van de buurt gewerkt wordt aan een organisatievorm en invulling die zorgt voor voldoende draagvlak en gevoel van eigenaarschap vanuit de buurt. Ook moet in deze transitiefase de samenwerking tussen gemeente en burgers structureel veranderen en moet ook binnen de gemeente een omslag plaatsvinden in de rol die zij spelen in dit proces.

Pre condities, uitgangspunten en succesfactoren

Er zijn een aantal belangrijke principes bij de transitie naar buurthuizen in zelfbeheer. De belangrijkste zijn te lezen in het meegeleverde stappenplan. Deze worden iets verder toegelicht in deze paragraaf.

- Er moet nadrukkelijk gericht worden op het organiseren van activiteiten die aansluiten bij de behoeften van de buurt en breed gedragen worden in de buurt
- Shared Value Creation moet een belangrijk uitgangspunt worden om financieel onafhankelijke buurthuizen mogelijk te maken. Door middel van (commerciële) activiteiten die geld opleveren kunnen maatschappelijke activiteiten mogelijk worden gemaakt.
- Er moet nadrukkelijk worden gestimuleerd dat belangrijke kartrekkers worden betrokken die fungeren als gezicht en aanspreekpunt van de buurt. Deze moeten voldoende draagvlak hebben onder de burgers.
- In de opzet naar een buurthuis in zelfbeheer moet nadrukkelijk een samenwerking plaatsvinden tussen kartrekkers, andere burgers en de gemeente. Deze moet gebaseerd zijn op horizontale relaties en een gezamenlijk co-creatieproces. Er moet voldoende eigenaarschap en verantwoording liggen bij de burgers.
- Er moet aandacht zijn voor het realiseren van een goed imago en bekendheid in de buurt. Mensen moeten een goed beeld hebben van de mogelijkheden die een buurthuis hen kan bieden. Er moet nagedacht worden over een communicatieplan via enquêtes,

informatiefolders en open dagen om de mensen op de hoogte te brengen van de activiteiten. Zo kunnen zij worden betrokken en geactiveerd worden. Ook kan er gekozen worden voor een volledige rebranding van het buurthuisconcept naar een buurtonderneming, buurtplatform of andere vergelijkbare concepten. Dit is ook afhankelijk van de gedeelde ambities die er zijn in de buurt.

- In de rol van de gemeente is er sprake van een paradox. In de uiteindelijke situatie moet de rol van de gemeente meer faciliterend en ondersteunend van aard zijn. Om dit te bereiken moet vooral in de transitiefase een veel actievere rol worden genomen. Dit om de noodzakelijke uitdagingen op te lossen en mensen in staat te stellen het zelf op te pakken.

Transitiefase

Het doel van de transitiefase is om de juiste elementen te verzorgen die nodig zijn om succesvolle buurthuizen in zelfbeheer te realiseren. In de transitiefase staan een aantal elementen centraal.

- Het stimuleren van het gevoel van eigenaarschap en het laten wennen aan de veranderende rol van burgers in het proces.
- Kennismaken en verbinden kartrekkers, mensen in de buurt, relevante organisaties en bedrijven en de gemeente. Daarmee moeten meer partijen in de buurt betrokken worden en moet het draagvlak worden vergroot.
- Het op zoek gaan naar de gedeelde ambities, behoeften en kwaliteiten in de buurt die de basis moeten vormen voor de toekomstige organisatie en te organiseren activiteiten.
- Het opzetten van projecten en initiatieven die aansluiten bij de de behoeften in de buurt en die tegelijkertijd moeten zorgen voor een goed verdienmodel. Daarbij moet nadrukkelijk worden gezocht naar het verbinden van maatschappelijke en commerciële partijen.

Om dit te bereiken kunnen verschillende tools worden ingezet. Daarbij is het doorlopen van meerdere sessies van een serious game een goede tool. In deze sessies staan de verschillende onderdelen centraal en wordt stap voor stap toegewerkt naar een sterke basis voor een toekomstig buurthuis. In de bijlage wordt een uitgebreide beschrijving gedaan van de invulling van de Serious Game.

Andere alternatieven zijn te vinden in het hoofdstuk Toolbox. Gedacht kan worden aan een het opzetten van een programma vergelijkbaar met starters4communities.

Realisatie en verandering organisatie

De gevormde projecten en gezamenlijke basis die is gelegd moeten worden uitgewerkt in de praktijk. In de eerste plaats moet een gezamenlijke organisatievorm worden opgezet die het meest geschikt is voor de specifieke context in de buurt. Voor mogelijke organisatievormen kan gekeken worden in de Toolbox. Het doel van deze overkoepelende organisatie is om een gezamenlijk verdienmodel te realiseren waarbij het zelfbeheer van het buurthuis kan worden gefinancierd. Dit door middel van het stimuleren en verder implementeren van de verschillende bedachte projecten en initiatieven uit de vorige fase.

De rol van de gemeente moet in de overgang naar deze fase ook veranderen. Van een zeer actieve rol in de vorige fase verschuift deze naar meer faciliterend.

In geval van het opzetten van de overkoepelende organisatie kan gedacht worden aan ondersteunende activiteiten om de juiste organisatievorm goed toe te passen.

Daarnaast kan de gemeente ook een rol spelen bij het succesvol in de praktijk brengen van projecten. De gemeente kan daarbij een belangrijke rol spelen in businessdevelopment. Het gaat dan om een faciliterende rol bij het in de praktijk brengen van deze projecten. Zij moeten meedenken en een zo goed mogelijke context scheppen voor dergelijke projecten. Het kan dan gaan om te kijken of gemeentelijke regels mogelijk de opzet belemmeren en waar mogelijk kan de gemeente overwegen om bepaalde zaken te gedogen of (de toepassing van) regelgeving aan te passen.

Ook kan gekeken worden of de gemeente met bestaande fondsen en subsidies de verschillende projecten en initiatieven kan ondersteunen.

De Toolbox speelt in deze fase een belangrijke rol (zie bijlage voor uitgebreide beschrijving van de Toolbox). Er zijn veel inspirerende, succesvolle voorbeelden uit de praktijk die als handvat kunnen dienen voor inspiratie bij het uitvoeren van projecten en het realiseren van een realistisch verdienmodel.

Het uiteindelijke doel van deze fase is de opzet van een organisatie van het buurthuis in zelfbeheer met een uitgewerkt langetermijnplan met de verschillende activiteiten die plaats zullen vinden en met een goed gefundeerd ondernemingsplan.

NB: Belangrijke kanttekening in deze fase is dat het niet realistisch is dat buurthuizen in deze fase al direct zelfstandig kunnen zijn. Dit kan dan ook niet direct verlangd worden. Het is belangrijk dat de financiële rol van de gemeente langzaam afgebouwd wordt. Daarbij kan nagedacht worden over een andere vorm van de bijdrage. Niet meer standaard een bedrag geven, maar in nieuwe vormen als de revolving fund, buurtvouchers en dergelijke tools. Een overzicht hiervan is ook in de Toolbox worden gevonden.

Pilot

Wanneer de organisatie is opgezet en de eerste activiteiten en initiatieven een feit zijn kan de rol van de gemeente in deze buurt worden afgebouwd en worden gekeken hoe de organisatie functioneert met een kleinere rol van de gemeente. De organisatie moet steeds zelfstandiger kunnen functioneren en los worden gelaten in het beheer en de financiering van de buurthuis in zelfbeheer.

De rol van de gemeente wordt verder afgebouwd totdat er uiteindelijk een volledig zelfstandig buurthuis is gerealiseerd. Daarbij is het wel belangrijk dat de rol van de gemeente geleidelijk wordt afgebouwd. Daarbij gaat het zowel om de financiële bijdrage als andere rollen van de gemeente. Er moet regelmatig worden geëvalueerd hoe de organisatie functioneert.

Beoogd eindbeeld Buurthuis in zelfbeheer

Uiteindelijk moet dit leiden tot een nieuwe invulling van het buurthuis in zelfbeheer. Zoals eerder is vermeld is er geen concreet eindbeeld, maar kan het eindbeeld verschillen per buurt (afhankelijk van de ambities en kenmerken in de buurt). Maar er zijn uit het onderzoek wel degelijk een aantal kernelementen uitgekomen die onderdeel uit kunnen maken van het toekomstige buurthuis in zelfbeheer.

- Een verzameling van activiteiten en initiatieven die aansluiten bij de behoeften van een brede groep buurtbewoners en voldoende aantrekkelijk zijn om voor voldoende draagvlak te zorgen in de buurt. Daarbij moet rekening worden gehouden met de specifieke context per buurt.
- De buurtbewoners nemen het initiatief en hebben de verantwoordelijkheid en zeggenschap binnen deze organisatie. Dit moet het gevoel van eigenaarschap stimuleren.
- Er moet sprake zijn van een organisatievorm waarbij sprake kan zijn van medezeggenschap van buurtbewoners. Ook moet de organisatie uiteindelijk financieel duurzaam zijn en onafhankelijk kunnen functioneren. Hiervoor is Shared Value Creation een belangrijk principe. Daarvoor moeten partijen betrokken zijn bij de organisatie die zorgen voor commerciële activiteiten die ervoor zorgen dat het buurthuis en maatschappelijke activiteiten kunnen worden gefinancierd.
- Ten slotte moet de samenwerking met de gemeente horizontaal van aard zijn.

Dilemma's

De keuze voor een buurthuis in zelfbeheer en de transitie naar dit nieuwe systeem brengt dilemma's met zich mee. Het huidige beleid en de organisatie zijn nog niet altijd geschikt voor dit nieuwe systeem en dit veroorzaakt een aantal dilemma's. Een aantal van deze dilemma's zijn al genoemd en daarnaast is aan de hand van het onderzoek een aantal dilemma's toegevoegd. Per dilemma wordt benoemd in hoeverre in het stappenplan rekening wordt gehouden met deze dilemma's en of oplossingen mogelijk zijn.

1. *Als burgers initiatieven tonen die in een lijn liggen met de plannen van de overheid, kan het door de huidige procedures ertoe leiden dat de burgers ontmoedigd raken in plaats van het gevoel te geven dat deze worden toegejuicht.*

Om dit dilemma zoveel mogelijk tegen te gaan zijn een aantal verbeterpunten mogelijk:

- Uitgangspunt moet zijn een dienstbare en faciliterende houding naar dergelijke initiatieven
  - Via bestaande kanalen (bijvoorbeeld de sociaalmakelaars) en nieuwe tools (open government tools) moet zoveel mogelijk inzichtelijk worden gemaakt waar initiatieven
  - Bij toepassing constructieve houding en vaker gedogen. Om te voorkomen dat dit tot protesten leidt van omwonenden is het beter dit in overleg met omwonenden te doen.
  - Kijken wat de wettelijke mogelijkheden zijn om zaken meer flexibel in te vullen (Bestemmingsvrije bebouwing)
2. *Hoe kunnen we zorgen dat er zo min mogelijk bureaucratie is en burgers betrekken bij het verdelen van het van het vrijgekomen geld?*

Dit sluit voor een groot deel aan bij het vorige dilemma. Voorbeelden als flexibeler omgaan met bestaande procedures en het aanpassen van bestaande wet- en regelgeving en bestemmingsvrije bebouwing zorgen voor minder bureaucratie. Echter is het ook aan te raden om met een open blik naar relevante bestaande procedures en regelgeving te evalueren. Daarbij moet zeker de ervaring van de burgers een rol spelen. Bijvoorbeeld via de eerder genoemde open government tools. Hiermee realiseer je draagvlak om structurele wijzigingen te onderbouwen binnen de politieke organen.

Via verschillende tools kunnen burgers betrokken worden bij het verdelen van de vrijgekomen gelden. Dit kan via de eerder genoemde open government tools als via bepaalde manieren van steun als buurtvouchers en revolverende fondsen waar initiatieven aanspraak op kunnen maken.

3. Als ondernemers gesubsidieerd worden in buurthuizen, hoe zorgen we dan dat er geen oneerlijke competitie ontstaat?

In de uiteindelijke situatie moeten de buurthuizen financieel zelfstandig kunnen opereren en dan zal dit geen issue meer zijn, en zal het dilemma zichzelf oplossen. In de transitiefase zijn investeringen van de gemeente echter nog noodzakelijk en moet nagedacht worden hoe dit opgelost kan worden.

- In de eerste plaats zijn er financieringstools waarmee enigszins voorkomen kan worden dat het geld
- Uitgangspunten en precondities om in aanmerking te komen steun gemeente. Alleen wanneer wordt voldaan aan een aantal maatschappelijke prestaties en doelstellingen kan aanspraak worden gemaakt op steun.
- Steun niet zozeer de commerciële activiteiten, maar wel de maatschappelijke activiteiten of het verzorgen/faciliteren van het transitieproces.

Als hieraan wordt voldaan kan worden beargumenteerd dat de steun van de gemeente is ingezet vanuit maatschappelijke doelstellingen in plaats van dat het ten goede komt aan alleen de ondernemers.

4. Hoe kan worden om gegaan met verantwoording ten aanzien van financiën en kwaliteit van de geleverde diensten/faciliteiten?

Wanneer men kiest voor democratische financieringsvormen als de coöperatie (zie toolbox) en bepaalde financiële tools als de burgerbegroting kan verantwoording worden afgelegd aan de betrokken partijen. Ook kan de gemeente in de vorm van een soort Adviescommissie/raad van toezicht die zorgen voor een externe en transparante evaluatie van de buurthuizen in zelfbeheer. Wat betreft financiering vanuit de gemeente kan enigszins verantwoording worden ingepast. Zo kan men bepaalde maatschappelijke prestatie eisen stellen bij financiële instrumenten van de gemeente.

Naast de vier genoemde dilemma's zijn er gedurende het proces nog een aantal andere dilemma's naar voren gekomen. Deze zullen kernachtig worden benoemd.

Contract met Sociaal makelaars en UVO

Ook in de transitie naar zelfbeheer blijven de Sociaal makelaars en een rol van de UVO nodig. Zij kunnen in andere rollen een bijdrage leveren aan de totstandkoming van het buurthuis in zelfbeheer. Vooral in de transitiefase hebben burgers en instellingen nog veel begeleiding nodig bij de transitie. De Sociaal makelaars kunnen mensen begeleiden bij het opdoen van de juiste kwaliteiten en bij het toepassen van de toolbox. Ook kunnen zij een verbindende rol spelen tussen relevante partijen die elkaar kunnen verrijken. Verder kunnen zij een belangrijke schakel zijn in de communicatie tussen gemeente en initiatieven. Zodat de gemeente meer inzicht heeft in de behoeften van de burgers.

De UVO blijft relevant omdat commerciële activiteiten eisen stellen aan de fysieke kwaliteiten van de buurthuizen. Mogelijk zijn aanpassingen nodig en daar is de achtergrond van de UVO bruikbaar.

Afhankelijkheid van zelfredzaamheid en initiatief burgers

Dit is een dilemma, omdat er in de huidige situatie lang niet overal de juiste kwaliteiten aanwezig zijn om dit te realiseren. In ons stappenplan hebben we daarom ook de Toolbox geïntroduceerd, een virtueel platform waarin relevante kennis en kunde en inspiratie uit andere initiatieven verzameld is. Deze toolbox moet iedereen op een laagdrempelige wijze toegang geven tot de kennis en kunde die nodig is om buurthuizen in zelfbeheer mogelijk te maken.

Vanuit gemeente wens om zelfbeheer zo snel mogelijk te realiseren om geld te besparen en de Investeringsparadox

Vanuit het financiële oogpunt wilt de gemeente op korte termijn de stap maken naar buurthuizen in zelfbeheer. Echter om de eerder genoemde redenen zijn er veel problemen en daarom is een transitiefase nodig waarin de gemeente juist veel tijd en geld investeert om de juiste condities te scheppen.

Regelparadox

Om daadwerkelijk te zorgen voor een gevoel van eigenaarschap moet er sprake zijn van verantwoordelijkheid en vrijheid bij de burgers. Er is juist de vrees bij de gemeente dat er dan fouten worden gemaakt, met als gevolg het centraliseren van allerlei taken en allerlei aanvullende eisen en procedures. Het resultaat is dat het gevoel wordt gegeven dat de burgers niet de verantwoordelijkheid en het vertrouwen krijgen waardoor er minder gevoel van eigenaarschap is.

Wil de gemeente daadwerkelijk eigenaarschap realiseren dan moet de gemeente op basis van horizontale relaties met de burgers omgaan. Ze moeten daadwerkelijk de verantwoordelijkheid en vrijheid krijgen om initiatieven te ondernemen. Met de consequentie dat er ook fouten worden gemaakt. Door een goede begeleiding in de transitiefase en de toolbox moet de kans om fouten worden geminimaliseerd.

Wanneer het in zelfbeheer is, kan de gemeente bepaalde maatschappelijke doelen niet garanderen

De gemeente heeft vanuit zijn principiële taken verschillende maatschappelijke verantwoordelijkheden die voor een deel ook worden ingevuld door de buurthuizen. Wanneer deze in zelfbeheer zijn bestaat de mogelijkheid dat deze niet voldoende worden ingevuld.

Op basis van gerichte financiële instrumenten kan de gemeente door middel van prestatiecontracten ondernemers of burgers in buurthuizen “verleiden” deze maatschappelijke taken op zich te nemen.

Beleidsaanbeveling

De conclusie van dit rapport gebeurt in de vorm van een beleidsaanbeveling.

Op basis van de probleemanalyse moet geaccepteerd worden dat het niet haalbaar is om zonder aanpassingen in het beleid op brede schaal overgestapt kan worden naar een buurthuis in zelfbeheer. Er worden op dit moment te veel problemen ervaren die de organisatie van een buurthuis in zelfbeheer belemmeren. Er zijn natuurlijk ook een aantal succesverhalen, maar de condities die deze buurthuizen tot een succes maken zijn lang niet overal aanwezig.

Daarom is het ons advies om per buurt een traject in te gaan om de transitie naar een buurthuis in zelfbeheer voorspoedig te laten verlopen. Het door ons beschreven stappenplan is daarbij

een geschikt handvat om de juiste condities te scheppen voor een buurthuis in zelfbeheer. Met name de volgende elementen uit het stappenplan kunnen in alle situaties een bijdrage leveren aan het mogelijk maken van het buurthuis in zelfbeheer.

- Het is met name belangrijk om te zorgen voor de juiste pre-condities en succesfactoren. Een volledig overzicht hiervan is te vinden in de toelichting van het stappenplan in de appendix.
- De huidige rol en handelingen en het huidige beleid worden niet als stimulerend en soms zelfs problematisch ervaren bij het stimuleren van zelfbeheer en eigenaarschap. In ons stappenplan wordt aandacht besteed aan wat de rol van de gemeente in de transitiefase en in de ideale eindsituatie zou moeten zijn om buurthuizen in zelfbeheer te stimuleren.
- Ten slotte is ook een belangrijke conclusie dat in meerdere buurten de kennis en kunde ontbreekt om een buurthuis in zelfbeheer te organiseren en dit proces zelf op gang te brengen. Om hierop in te spelen stellen we voor een zogenaamde Toolbox voor burgerinitiatieven te introduceren. Dit is een virtueel platform waarop allerlei informatie en inspiratie is verzameld over allerlei succesvolle projecten in binnen- en buitenland. Er zijn namelijk veel succesvolle initiatieven die als inspiratiebron kunnen dienen in Utrecht. De toolbox moet deze toegankelijk maken voor iedereen die bezig is met het opzetten van burgerinitiatieven, waaronder dus een buurthuis in zelfbeheer. Zo kan de noodzakelijke kennis worden toegevoegd in een buurt.

We willen echter wel benadrukken dat het stappenplan geen “one sits fits all” oplossing is. Het is namelijk zo dat iedere buurt verschilt in behoeften, aanwezige context, kwaliteiten en middelen. Daarom moet per buurt apart bekeken worden welke middelen en kwaliteiten ontbreken en op welke wijze het stappenplan het best toegepast kan worden. Het stappenplan moet erop gericht zijn belemmerende factoren weg te nemen en ervoor te zorgen dat ontbrekende succesfactoren worden ontwikkeld in de buurt.

Daarbij moet de gemeente realistisch kijken naar de eigen rol in de transitie naar zelfbeheer. In het stappenplan wordt aangegeven wat deze rol per fase zou kunnen zijn. Deze wijkt af van de huidige rol.

- Andere rol personen die vanuit de gemeente betrokken zijn
  - De sociaal makelaars kunnen de rol aannemen van business developer en aanspreekpunt tussen gemeente en buurtorganisatie. Daarnaast is het belangrijk om een verbindende rol te spelen tussen de buurtorganisatie en andere relevante organisaties om verdienmodellen te realiseren.
  - De UVO kan een rol spelen bij het geschikt maken van het buurthuis voor commerciële activiteiten. Daarbij kan gedacht worden aan het omzetten van delen van het pand in ruimten die beter commercieel verhuurbaar zijn en passen bij de commerciële activiteiten die de buurtorganisatie wilt ontplooiën. Het kan dan gaan om een bar, kantooruimte of

Beide partijen zijn in iets andere vorm nog steeds nodig om de transitie naar de buurthuizen in zelfbeheer mogelijk te maken. Wel is het nodig dat in samenwerking met de initiatiefnemers van

de buurthuizen in zelfbeheer geïnventariseerd worden welke hoe zij hun rol het beste kunnen invullen om een zo goed mogelijke bijdrage te leveren.

- Daarnaast zal de gemeente geregeld tegen een aantal dilemma's aanlopen. Een aantal voorbeelden van dilemma's zijn geformuleerd in de opdrachtomschrijving en zijn behandeld in het hoofdstuk dilemma's. Hierin wordt ook aangegeven hoe om zou kunnen worden gegaan met de verschillende dilemma's. Door een combinatie van de juiste tools, instelling en verandering van de rol van de gemeente kan om worden gegaan met deze dilemma's.

Hierbij moet wel in het achterhoofd worden gehouden dat dilemma's niet gemakkelijk uit te bannen zijn en dat er dingen fout kunnen gaan. Zowel als het gaat om financiële verantwoording als Wet- en regelgeving, beleid en de toepassing daarvan. Belangrijk is om via verschillende kanalen goed inzicht te hebben in wat buurtinitiatieven nodig hebben. Uiteindelijk moet het buurthuis in zelfbeheer uitgevoerd worden vanuit de overtuiging dat het de beste oplossing is voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken, niet alleen vanuit budgettaire overwegingen.

Bijlagen

Bijlage 1: Toolbox

Bijlage 2: Serious Game

Bijlage 3: Verslagen gesprekken

Bijlage 1: Toelichting Toolbox "Virtueel platform burgerinitiatieven en buurthuis in zelfbeheer"

Bij het uitvoeren van de het stappenplan is de Toolbox een belangrijk handvat voor zowel de gemeente als de verschillende burgers, bedrijven en andere stakeholders die betrokken willen zijn de bij de opzet van het buurthuis in zelfbeheer.

Principe achter Toolbox

Zowel gemeente als burgers, buurthuizen en andere organisaties kunnen veel leren van succesvolle voorbeelden en initiatieven, die al op andere plekken bestaan. Er zijn daar veel van en deze kunnen als inspiratie dienen voor nieuwe buurtinitiatieven. Het wiel hoeft immers niet opnieuw uitgevonden te worden. De Toolbox moet deze kennis, tools en inspiratie toegankelijk maken voor iedereen die hier baat bij zou kunnen hebben.

Hiermee wordt een belangrijk probleem opgelost die buurtinitiatieven nu nog belemmert. Namelijk dat niet overal de kennis en vaardigheden aanwezig zijn om dit met succes uit te voeren. Via de Toolbox kunnen deze de benodigde vaardigheden en kennis toegankelijk worden voor burgers en organisaties waar dit nog niet voldoende ontwikkeld was.

Inhoud Toolbox

De inhoud van de Toolbox wordt ingevuld aan de hand van een aantal belangrijke thema's. Zoek je bijvoorbeeld inspiratie voor hoe een buurthuis te financieren dan is daar een apart thema voor. Ook kan

gekozen worden om per fase in het stappenplan de Toolbox in te delen. In het vervolg worden de belangrijkste thema's weergegeven en worden voorbeelden gegeven ter inspiratie. Door de beperkte tijd van het onderzoek en beperkte ruimte in het rapport is dit natuurlijk geen allesomvattende lijst. Per categorie zijn een aantal voorbeelden genoemd.

1. Tools voor brainstorm en conceptontwikkeling

Tools Brainstorm en conceptontwikkeling
het inzetten van teams van starters om initiatieven te ontwikkelen in de buurt http://www.starters4communities.nl/
Serious Game sessies om op een activerende en stimulerende manier partijen bij elkaar te brengen om maatschappelijke vraagstukken op te lossen. http://www.tno.nl/content.cfm?context=uitgelicht&content=uitgelicht_publicatie&laag1=1228&item_id=132

2. Organisatie en financiering

Tools voor organisatie en financiering
Creating Shared Value http://www.ted.com/talks/michael_porter_why_business_can_be_good_at_solving_social_problems.html
Revolving fund als nieuwe manier om gemeentelijke middelen beter en effectiever in te zetten http://www.ondernemerskredietdesk.nl/411/wat-zijn-revolverende-fondsen.htm
Cooperatie als rechtsvorm en organisatiemodel http://www.coopchampions.com/cc/Oprichten.html
Crowdfunding als alternatieve bron van financiering http://www.voorjebuurt.nl/
De burgerbegroting http://www.rodewouw.nl/pdf/brochure_Nederland_op_weg_naar_burgerbegroting_-_Joop_Hofman.pdf
Community Shares http://communityshares.org.uk/news/csu-announces-handbook-consultation-workshops
Publieke middelen voor lokale democratie http://www.dezwijger.nl/67766/nl/lokale-democratie-3-publieke-middelen-voor

3. inspiratie

Zoals al aangegeven zijn er veel goede initiatieven die ter inspiratie kunnen dienen voor burger initiatieven en buurthuizen in zelfbeheer. Het kost echter veel tijd als individu om jezelf hiervan op de hoogte te brengen en de Toolbox kan hierin uitkomst bieden. Het kan een overzicht geven van goede voorbeelden die per thema

worden ingedeeld zodat alles goed vindbaar is. Er kan dan gedacht worden aan thema's als ondernemen in de wijk, stadslandbouw, mogelijkheden voor leegstaande gebouwen, wijkrestaurants etc.

<p>Combineren onrendabele functie wijktheater met andere functies om exploitatie mogelijk te maken http://www.dezwijger.nl/50133/nl/report-anders-denken-anders-doen-7 http://www.dezwijger.nl/50133/nl/report-anders-denken-anders-doen-7</p> <p>Organisatie wijkrestaurant http://www.dezwijger.nl/23193/nl/report-maatschappelijk-vastgoed-2</p> <p>Hoe omgaan met tijdelijke locaties en vastgoed http://www.dezwijger.nl/43025/nl/report-anders-denken-anders-doen-6 http://www.dezwijger.nl/43025/nl/report-anders-denken-anders-doen-6</p> <p>Voorbeeld buurtonderneming en zelf investeren in de buurt. Gemeente maakt hier gebruik van door ook gemeentelijk geld beschikbaar te stellen om slagkracht te vergroten en publieke taken efficiënter uit te laten voeren. http://www.dezwijger.nl/84286/nl/ondernemen-in-de-wijk-6-waardecreatie-en http://www.dezwijger.nl/84286/nl/ondernemen-in-de-wijk-6-waardecreatie-en</p>
--

4. Rol gemeente en samenwerking gemeente - burgers

Zoals aangegeven is de rol van de gemeente belangrijk om in de transitie naar buurthuizen in zelfbeheer mogelijk te maken. Daarom moet er aandacht zijn voor dit thema.

<p>Tools voor rol gemeente en samenwerking gemeente en burgers</p> <p>Convenant tussen politiek en burgerorganisaties in Amsterdam-Noord http://www.dezwijger.nl/80280/nl/ruimte-voor-zelfbeheer-in-noord http://www.dezwijger.nl/80280/nl/ruimte-voor-zelfbeheer-in-noord</p> <p>Afspraken over zelfbeheer in Amsterdam Noord https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CEEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.noord.amsterdam.nl%2Fpublish%2Fpages%2F489183%2Fruimte_voor_zelfbeheer_in_noord_def_zonder.pdf&ei=lwxqUu6rCvCg0wWa0ICICA&usg=AFQjCNGmZuqdCTufeaaJj057iXKUv-TjGA&sig2=RQA_IJ8GPffM-YpS0_0UZQ&bvm=bv.55123115,d.d2khttps://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CEEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.noord.amsterdam.nl%2Fpublish%2Fpages%2F489183%2Fruimte_voor_zelfbeheer_in_noord_def_zonder.pdf&ei=lwxqUu6rCvCg0wWa0ICICA&usg=AFQjCNGmZuqdCTufeaaJj057iXKUv-TjG</p>

Dit zijn dus enkele voorbeelden van relevante categorieën. Er zijn natuurlijk meer nuttige tools te bedenken.

Hoe Toolbox in de praktijk brengen

Belangrijk is dat de Toolbox zoals deze hier is weergegeven geen einddocument is. Het moet een “opensource” door iedereen toegankelijke plek worden (bijvoorbeeld via een website of social platform voor burgerinitiatieven). Net als bij Wikipedia moet iedereen zijn voorbeelden erop kunnen zetten zodat er een constant geupdate versie bestaat met alle projecten en initiatieven naar thema.

De verschillende medewerkers van de gemeente die gedurende het proces in verschillende rollen betrokken zijn bij de transitie naar een buurthuis in zelfbeheer kunnen gebruik maken van de Toolbox en tegelijkertijd stimuleren dat burgers ook gebruik maken van de Toolbox. Ook kan het een rol van de gemeente zijn om goede voorbeelden uit andere gebieden erop te zetten. Hiermee worden burgers en organisaties beter in staat gesteld dit zelf toe te passen bij het uitwerken van het buurthuis in zelfbeheer.

NB Ook kunnen werkervaringsplekken/stageopdrachten gekoppeld worden aan het tot stand brengen van een goed gevulde Toolbox.

Bijlage 2: Toelichting Serious Game

Bij het uitvoeren van het stappenplan is de eerste fase, de transitiefase, cruciaal voor het op gang brengen van zelfbeheer van buurthuizen en andere burgerinitiatieven. Niet alleen de gemeente zelf maar veel mensen en organisaties zijn nog niet gewend aan hun nieuwe rol die nodig is voor het succesvol toepassen van zelfbeheer. Ook zijn zij niet altijd bekend met de nieuwe vormen van organisatie, activiteiten en verdienmodellen die nodig zijn om burgerinitiatieven mogelijk te maken.

Het uitvoeren van een Serious game is een belangrijke tool om de uitdagingen in de transitiefase op te lossen. Het is dan wel belangrijk dat de Serious Game zich onderscheidt van de reguliere sessies die georganiseerd worden door de gemeente.

Dit hoofdstuk gaat in op de volgende aspecten:

- Uitgangspunten
- Doelen en beoogde resultaat
- Vereisten
- Opzet/activiteiten

Uitgangspunten

De Serious game heeft als belangrijkste uitgangspunt ‘ervaren door te doen’. Dit betekent dat mensen in de omgeving van de game vrij zijn om met ideeën en initiatieven te komen, zonder dat de gebruikelijke limitaties van de realiteit de creativiteit de kop indrukt. Het is van groot belang dat mensen uit de eigen buurt zelf worden betrokken en gaan nadenken wat ze van hun omgeving vinden. Waar storen zij zich aan? Wat missen zij juist in hun buurt? En wat zouden ze het liefst veranderen?

Aan de hand van drie workshops wordt het onderlinge contact tussen buurtbewoners, ondernemers en gemeente vergroot. Zodoende komen zij in contact met lokale initiatieven en organisaties die reeds actief zijn. Daarnaast wordt specifiek gekeken naar de kansen die de buurt biedt en hoe de buurtbewoners zelf wat voor hun omgeving kunnen betekenen. De onderdelen van de Serious game zijn voor een deel overgenomen van het initiatief ‘Starters 4 communities’.

De deelnemers van de sessies zijn kartrekkers uit de buurt, dit zijn sleutelfiguren met een breed netwerk. Zij zijn representatief voor de bewoners van de buurt en gezamenlijk dekken hun netwerken de hele buurt af. Ook lokale ondernemers die een belangrijke functie in de buurt vertegenwoordigen worden uitgenodigd. Bij het begrip kartrekkers kan men denken aan:

Vertegenwoordigers van:

- buurthuizen
- welzijnsorganisaties
- wijkraad
- mensen die daadwerkelijk activiteiten willen organiseren (local champions)

Het is van belang dat er wordt getracht om ook personen te betrekken die tot op heden geen rol in het bestuur van de wijk hebben gespeeld.

Doelen en beoogde resultaat

Hoofddoelen:

- 1) Activeren van lokale kartrekkers en andere relevante organisaties en personen;
- 2) Verbinden van organisaties en personen;
- 3) Bijdragen aan transitie naar zelfbeheer.

Game:

- Identificeren van nieuwe mogelijkheden/kansen in de buurt door burgers;
- Identificeren van de problemen/uitdagingen in de buurt;
- Aanzetten tot nieuwe concrete (bottom-up) initiatieven;
- Vormen van een netwerk tussen bewoners, bedrijven en gemeente;
- Grotere bekendheid van huidige projecten en initiatieven.

Burgers:

- Inspraak en erkenning geven aan burgers;
- Grotere betrokkenheid van burgers in hun eigen buurt;
- Burgers activeren voor het vormen van een buurt community;
- Zelforganiserend vermogen van bewoners versterken;
- Achterhalen wat de behoeften van burgers zijn;
- Burgers beleidsdilemma's van de gemeente concreet laten ervaren.

Gemeente:

- Verkrijgen van een beter beeld wat er speelt onder buurtbewoners en de mogelijkheid om daar beter op in te spelen;
- Gemeente met nieuwe rol als 'facilitator' leren omgaan;
- Verplaatsen in de behoeften van bewoners;
- Omgaan met vraaggericht werken (in plaats van aanbod gericht);
- Ondersteunen van initiatiefnemers bij het vormen van netwerken.

Door als overheidsorganisatie actoren als coproductent te betrekken bij de beleidsontwikkeling kan een proces van verrijking plaatsvinden. In de interactie tussen partijen kunnen bijvoorbeeld nieuwe perspectieven, bronnen en uitwisselingsmogelijkheden ontstaan.

Vereisten:

- Horizontale relaties op basis van gelijkwaardigheid tussen partijen in het proces van coproductie;
- Ruimte om te handelen, zodat initiatieven tot ontwikkeling kunnen komen en de vrijheid bestaat om een andere richting te nemen;
- Begrenzing van het project en een duidelijk doel, waarmee focus wordt gecreëerd en concrete acties kunnen worden genomen;

- Representativiteit van deelnemers om horizontale verantwoording te bereiken en het draagvlak van initiatieven te vergroten;
- Vertrouwen in eigen vermogen en dat van de partners. Ook is vertrouwen nodig dat het initiatief er toe doet.

Opzet/activiteiten

Bovenstaande beoogde doelen worden bereikt door het organiseren van drie Serious game sessies:

Sessie 1: kennismaken en kansen in de buurt

Sessie 2: netwerken versterken

Sessie 3: pad naar zelfbeheer

Sessie 1: kennismaken en kansen in de buurt

Wat?

- Kennismaken
- Vertrouwen realiseren
- Out of the box kansen, ambities, kwaliteiten inventariseren

Wie?

Ongeveer 15 kartrekkers worden geïdentificeerd en uitgenodigd voor de sessie. Als motivatie voor mensen om deel te nemen aan de Serious game worden er 'Buurtvouchers' uitgereikt. Dit zijn cheques waarmee buurtinitiatieven kunnen worden gefinancierd.

Hoe?

- 1) De groep ontvangt een korte introductie over het project.
- 2) Inspirerend filmpje over wijkonderneming (Friesland).
- 3) Kennismaken aanwezig- ijs breker activiteit. Wat zijn verwachtingen van mensen? Wat willen ze hieruit halen?
- 4) De groep van 15 kartrekkers maakt een wandeling door de buurt. Na de wandeling maken zij een kansenkaart. Tijdens de wandeling wordt een bezoek gebracht aan enkele bestaande initiatieven in de buurt. De wandeling heeft als doel om de deelnemers bewust te maken van de huidige situatie in hun buurt en de mogelijkheden voor nieuwe initiatieven en ruimtelijke ontwikkelingen te laten inzien.
- 5) Met een smartphone leggen deelnemers de plekken vast die hen aanspreken en waar zij verbeteringsmogelijkheden zien.

Mogelijke opdrachten zijn:

- Het aanwijzen van de sfeervolste plek in de buurt
- Het bepalen van de behoefte aan specifieke, lokale initiatieven
- Een wens uit te spreken voor een plek (was hier maar een...)

- 6) De foto's van de kansen in de buurt worden gecombineerd en overgenomen op een kansenskaart. Dit geeft een ruimtelijk overzicht van de mogelijkheden, wensen en dromen van de bewoners.
- 7) Als afsluiting De workshop wordt afgesloten met een borrel zodat de deelnemers elkaar beter leren kennen. Hier wordt ook gelijk de eerste input van de deelnemers op de kaart geplot.

Fase tussen sessie 1 en 2

Na het leggen van het eerste contact tussen de kartrekkers en het afbeelden van kansen door middel van een kansenskaart, is het nodig om de kansen te groeperen naar thema: evenementen, horeca, openbare ruimte etc. Het is van belang dat de ambities en verwachtingen realistisch blijven.

Sessie 2: Netwerken versterken

Wat?

- Burgers met relevante organisaties verbinden
- Netwerk van kartrekkers aanspreken en vergroten
- Kansen en ambities naar concretere projectvoorstellen omzetten

Wie?

Alle bewoners van de buurt worden uitgenodigd voor sessie 2 door het verspreiden van de uitnodiging aan huis. Daarnaast worden de kartrekkers gevraagd een aantal personen (vrienden/buren) mee te nemen, zodat er een sneeuwbaaleffect ontstaat. Een manier om mensen bij elkaar te krijgen kan zijn door het koppelen van sessie 2 aan een evenement in de buurt, zoals een voetbaltoernooi of buurtbarbecue.

Hoe?

- 1) Sessie 2 zorgt dat een grotere groep bewoners en ondernemers op een informele manier kennis maken met elkaar en met de kansen die zijn geconstateerd in het gebied tijdens sessie 1.
- 2) De workshop vindt plaats in combinatie met een netwerkborrel. Tijdens de netwerkborrel zijn er informele speeddate-sessies. Hier leren de buurtbewoners elkaar kennen. Daarnaast laten we de deelnemers actief meedenken over de kansen van het gebied.
- 3) Naar aanleiding van de kansenskaart van sessie 1 zijn een aantal thema's benoemd. Deze thema's zijn op kaarten terug te zien in een (aantal) informatiestand(s) in de borrelruimte en dienen om de grotere groep deelnemers aan de netwerkborrel hierover te informeren.
- 4) Deelnemers ontvangen opdracht/vraag tijdens het speeddaten waarmee zij gezamenlijk nadenken over de mogelijkheden in en voor de buurt. Het is de bedoeling dat er op deze kaartjes wordt geschreven en dat ze worden opgehangen bij de stand van het betreffende thema.
- 5) Ook is er de mogelijkheid om vanuit de gemeente informatie op te hangen over de lopende plannen en projecten in het gebied. Bij de aanspreekpunten (koplopers en organisatie) kunnen deelnemers aan de netwerkborrel meer informatie inwinnen over de thema's en bijdragen aan verdere ideeën.
- 6) Door middel van het achterlaten van een visitekaartje kunnen de deelnemers aan de netwerkborrel na afloop aangeven in welke ideeën en thema's zij het meest geïnteresseerd zijn. De kaartjes worden verzameld in een doos per thema. Deze geïnteresseerden worden vervolgens benaderd voor een werkgroep over het thema, die tijdens sessie 3 geconcretiseerd zal worden.

Fase tussen sessie 2 en 3

Nadat mensen hun interesse in een bepaald thema hebben aangegeven wordt een overzicht gemaakt van welke werkgroepen er kunnen worden georganiseerd voor sessie 3. Ook dienen de ideeën van de speeddate sessie te worden geïncorporeerd bij het gekoppelde thema.

Sessie 3: pad naar zelfbeheer

Wat?

- Project voorstellen tot plan van aanpak uitwerken

Wie?

Bewoners die tijdens sessie 2 hebben aangegeven interesse te hebben in een specifiek thema.

Hoe?

- 1) In sessie 3 gaan de bewoners in kleine groepen verder aan de slag met het verbinden van de mogelijkheden van de geformuleerde kansen met bestaande instellingen en initiatieven. Het voornaamste doel is om tot een concreet actieplan te komen per thema. De thema's zijn afhankelijk van de input uit de voorgaande sessies.
- 2) De deelnemers buigen zich over de volgende vragen:
  - a. Wat kan er in dit thema vandaag nog worden aangepakt?
  - b. Welke (externe) partners zijn hier voor nodig?
  - c. Welke bedrijven/initiatieven in de buurt kunnen hier op eniger wijze aan bijdragen?
- 3) Als er organisaties actief zijn op het gebied van het nieuwe initiatief, worden de organisaties tijdens de workshop in contact gebracht met de werkgroep.
- 4) In samenwerking met een partij die al in het gebied actief is op een bepaald thema wordt een concreet actieplan, actievoorstel of plan van aanpak opgesteld.
- 5) Het is de bedoeling dat bewoners zélf aan de slag gaan met de thema's die zij belangrijk vinden in hun omgeving, daarbij gebruikmakend van bestaande initiatieven.

Onderscheiding ten opzichte van reguliere sessies

- De Serious game onderscheidt zich door het brede draagvlak van de initiatieven. Er wordt expliciet gekeken naar de reeds bestaande organisaties binnen het thema. Hiermee wordt voorkomen dat men het wiel opnieuw moet uitvinden. Dit zorgt voor empowerment van het initiatief en grotere betrokkenheid.
- Uit de gesprekken met burgers blijkt dat mensen zich makkelijk inzetten voor een initiatief waar ze zelf affiniteit mee hebben. Doordat men zelf kiest voor een thema is de kans groter dat er een hechte organisatie bestaat.
- Het resultaat van sessie 3 is een concreet voorstel, waar deelnemers direct mee aan de slag kunnen gaan. De praktische insteek heeft als gevolg dat er ook daadwerkelijk activiteit plaats zal vinden.

Bijlage 3: Verslagen gesprekken

1. Fred Dekkers – voorzitter Wijkraad West
2. Else Huisman – Wishing Well West
3. Co-creatie sessie - In de 3 Krone
4. Alice van Rooij – voorzitter In de 3 Krone
5. Jont Groenendaal – master student USBO Universiteit Utrecht
6. Gert Beffers, Wendela Vernooij – Sociaal Makelaars Overvecht
7. Adinda Visser, Hanneke Immikhuizen – beheercoördinator en penningmeester Podium Oost
8. Burgers Biltstraat
9. Burgers Kanaalstraat

1. Fred Dekkers – voorzitter Wijkraad West

- Het gaat om de belevingswereld van de mensen en wijk specifieke behoeftes. Nu wordt er teveel aanbodgericht gedacht. Mensen voelen zich niet aangesproken als het gericht is op 'West-Noord West', maar wel als het Oog in Al of Lombok betreft.
- Noodzaak om betaalde krachten te hebben.
- Minder bureaucratie en top down controle. De gemeente moet ruimte geven aan bewoners, er is een andere manier van sturen nodig. Nu accommodatie centraal is geregeld is, komt er meteen een hoop bureaucratie en papierwerk kijken bij het huren van een zaaltje.
- Belang van horizontale verantwoording om fraude te voorkomen. Bij horizontale verantwoording draait het om draagvlak. Zo kunnen burgers inspraak hebben op de agenda voor het komende jaar.
- Zelfregulering aan de hand van voorbeeld van speeltuin met springkussen waar veel ongelukken gebeuren. In plaats van een politieagent neerzetten hebben ze eerst het springkussen leeg laten lopen. Toen de kinderen toch om het springkussen vroegen hebben ze aan de kinderen gevraagd wat zij als basisregels wilden voor het gebruik van het kussen (wat doen als er ruzie komt, niet gevaarlijke stunts uithalen) en nu wordt het springkussen door de kinderen zelf in de gaten gehouden en ermee gespeeld.
- Er is een verschil in wat mensen nodig hebben. Bepaalde groepen, zoals kinderen of ouderen zijn minder goed in staat om zichzelf goed te organiseren. Daarvoor is het nodig om sterke en zwakke groepen te verbinden.
- Rol van de gemeente kan bestaan uit het ondersteunen van netwerken.
- Commercialisatie kan als onderdeel van vernieuwde aanpak worden gezien.

2. Else Huisman – Wishing Well West

Activeren van burgers door medezeggenschap en rechten:

Het opbouwen van communities in Buurten door bewoners zélf is van belang. Dit dient niet te worden gedaan door organisaties van buitenaf.

Een manier om een buurtorganisatie te ontwikkelen is om in sociale woningbouwbuurten aan bewoners zelf te vragen waar behoefte aan is, waar de problemen en kansen liggen. Zo kan men een bewoners organisatie per sub-buurt oprichten. Het is ideaal om dit door enkele bewoners betaald te laten doen. Deze bewoners worden organizer (sleutelfiguur/kartrekker) genoemd. De organizers in een buurt bouwen samen een netwerk op en weten goed wat er in de buurt speelt.

De eerste stap bestaat uit het definiëren van buurten in een stad door bewoners zelf. Als gevolg leven bewoners rechten op. Een bewoners recht zou kunnen zijn om als eerste in hun eigen buurt een plan voor leeg pand te maken. De bewoners krijgen met hun plan voorrang op een organisatie uit een andere buurt of wijk. Hiermee wordt voorkomen dat de best georganiseerde (rijkste) mensen altijd voor gaan.

Hieruit volgt dat bewoners het recht krijgen om hun eigen buurt te organiseren. Er moet geld zijn en ruimte zodat bewoners zichzelf kunnen organiseren. Bewoners kunnen hier assistentie/begeleiding bij krijgen, maar kiezen zelf iemand uit.

Het bewonersbedrijf:

- Heeft draagvlak in de buurt
  - Geeft zeggenschap aan bewoners
  - Is een effectieve organisatie
  - Is financieel onafhankelijk
  - Beschermt zijn gemeenschapswaarde
- Organisatievorm: decentralisatie en democratisering

Elke buurt heeft een aantal sleutelfiguren. Representativiteit is van belang, denk hierbij aan een balans tussen man vrouw, jong oud, van alle nationaliteiten. Deze sleutelfiguren worden vertegenwoordigd door 1 vertegenwoordiger van de sleutelfiguren per buurt die samenkomen met andere vertegenwoordigers een platform van de buurt. Hier vindt uitwisseling van ideeën en kennis plaats. Ook is een opleidingscentrum gekoppeld, waar mensen de tools vandaan halen om hun buurt te organiseren.

De gemeente faciliteert, de inhoud wordt niet bepaald door de gemeente.

De wijkraad kan als schakel faciliteren van het platform en ondersteunen.

Netwerken onderhouden kost veel tijd, zelf heeft Wish Well West daar in geïnvesteerd. Momenteel zijn ze ook veel tijd kwijt aan het verdienmodel. Het is beter om de netwerken door de sleutelfiguren te laten onderhouden. Dit relateert aan netwerktheorie.

Tot slot:

- Vergeet sommige buurten niet.
- Loskoppelen van gemeentepolitiek en bestuur van wijken. Het is niet duurzaam om elke 4 jaar het beleid in de buurt te veranderen.
- Het is belangrijk om te realiseren wat er ongeacht het beleid in jou wijk aanwezig moet zijn.
- Het idee van 'shared value creation': winst maken is mogelijk. Dit wordt legitiem door het inzetten van winst voor een maatschappelijk doeleinde.
- Werkeloosheid probleem aanpakken kan door mensen een actieve rol op buurt niveau te laten spelen als betaalde kracht. Op deze manier kunnen ze zich ontwikkelen binnen het bewoners bedrijf.

3. Co-creatie sessie – In de 3 Krone

Verslag bij SOON

4. Alice van Rooij – voorzitter In de 3 Krone

Theo Lieverse

Lopen in de buurt aan tegen sociale onderneming, maar kan niet waargemaakt worden.

5. Jont Groenendaal – master student USBO Universiteit Utrecht

Om het tot een succes te maken op zoek naar bestaande netwerken in de wijk. Via centraal punt of een bestaand netwerk is veel succesvoller dan individuele contacten. Kijk naar de behoeften in de buurt.

6. Gert Beffers, Wendela Vernooij – Sociaal Makelaars Overvecht

Tegen welke problemen lopen jullie aan?

Veel bureaucratie sinds 1 augustus 2013. Eerst was het mogelijk om met een persoon iets te regelen in 10 minuten. Nu zijn er vier mensen vanuit verschillende hoeken bij betrokken. Dit is geen verdienmodel, maar levert juist hogere kosten op. Daarnaast moeten veel organisaties nog leren, waardoor ze veel tijd kwijt zijn aan organisatorische zaken.

Ideale buurthuis:

Inclusief en met een hoge bezettingsgraad.

Drempels geassocieerd met een buurthuis in zelfbeheer:

- Een burger initiatief kan je niet sturen. Het initiatief is aan de eigenaar of de initiatiefnemer. De burger is een vrij mens, die zelf zijn/haar prioriteiten stelt. Overheid kan wel om financiële of inhoudelijke redenen willen

dat er burgerinitiatieven komen. Dit betekent echter niet dat het gaat gebeuren of dat je dit makkelijk kan sturen.

- Problemen geassocieerd met een buurthuis in zelfbeheer zijn autonomie en inclusiviteit.
- De vraag of jij een buurthuis zou willen exploiteren ten behoeve van de gemeenschap wordt vaak negatief beantwoord? Als er interesse is, resteert ook de vraag of iemand het ook kan. Een aantal vaardigheden zijn vereist: zoals vergaderen, taal lezen, rekenen, tot consensus komen en conflict hanteren in een wijk met veel nationaliteiten.
- Zelfbeheer is een proces en kan pas in 4 jaar.
- Buurthuizen zijn vaak afhankelijk van professionele hulp.
- Mensen willen niet financieel aansprakelijk zijn en ze zijn niet bereid om in hun eigen tijd zo'n forse investering doen, naast zorgtaak. Het probleem is dat je eigenaarschap niet kan afdwingen.
- Mensen willen hun energie steken in de inhoud en de activiteiten. Het draagvermogen van mensen is gelimiteerd. Vrijwilligers zijn vaak druk genoeg met inhoud of het in stand houden van de activiteit. Daarnaast hebben ze geen energie om ook nog fondsen te werven of huurders te vinden.
- Momenteel maken mensen gratis gebruik van de ruimte. Daardoor zien ze het nut er niet van in. Het gaat ze tijd kosten om iets vergelijkbaars te doen. Het is de vraag hoeveel ze extra willen investeren om het huidige in stand te kunnen houden. Een deel zal dit willen en een deel niet.
- Een deel van de mensen wilt de verantwoordelijkheid niet dragen of zijn hier niet toe in staat.

Succesfactoren van buurthuizen in zelfbeheer:

- Het hebben van een kartrekken, zoals het geval is bij de Nieuwe Jutter.
- Succesvolle buurthuizen in zelfbeheer zijn vaak exclusief. Mensen hebben gedeelde waarden om het te laten slagen.
- Er bestaan verschillende niveaus van zelfbeheer.
- Mensen gaan pas iets ondernemen als ze er winst bij hebben: sociale winst, zelfrespect, sociale vaardigheden, zelf bedrijfje starten. Hiervoor heb je betaalbare, vrije ruimte nodig.
- 1 professional die 10-30 vrijwilligers traint. De professional bewaakt de kwaliteit, geeft trainingen en zorgt voor coaching.
- Organisatorische sterke eenheden zijn vaak georganiseerd op inclusiviteit, religie of cultuur. Een dergelijke groep zet zich primair in voor de eigen gemeenschap. Binnen de groep is er een mix van zwakkere en sterkere individuen. Dit zijn wel geïsoleerde eenheden, die vaak erg exclusief zijn, en niet perse een maatschappelijk belang behartigen.

Rol van de gemeente bij buurthuizen in zelfbeheer:

- Goedkope meters verschaffen. Maatschappelijk vastgoed dat leegstaat benutten (scholen, zorginstellingen). Zorg dat vierkante meter prijzen laag zijn.
- Beleidsmatig ruimte creëren door soms een bestemmingsplan open te breken.
- Laat controle los, dan kan er iets gebeuren. Als je blijft sturen en als je zegt er moet een civil society komen werkt dit niet. Mensen zullen als reactie hierop zeggen: betaal me maar.
- De gemeente kan schakelen, praten, samenwerkingsverbanden ondersteunen
- De gemeente moet durven loslaten van controle en illusie dat controle mogelijk is.
- Er is voldoende maatschappelijk vastgoed aanwezig, scholen staan 70% van de tijd leeg. Nieuwbouw is niet nodig.
- Decentralisatie op maat: geef als Gemeente een opdracht en leg die beneden bij de mensen neer, die het vervolgens regelen. Op deze wijze komen mensen veel verder dan bij een gecentraliseerde vorm. Civil society is maatwerk; creëer een model dat daar op aansluit, in plaats van uitgaan van regels/hiërarchie. Dit kan volgens de Principle based methode: door het delen van dezelfde waarden op alle niveaus en het concretiseren van regels op een zo laag mogelijk niveau (van de buurt).

- Andere organisatie modellen in andere buurten.

7. Adinda Visser, Hanneke Immikhuizen – beheercoördinator en penningmeester Podium Oost

- Een buurthuis in zelfbeheer krijgen is een proces, je kan niet in een keer de omslag maken.
- Er is grote bereidheid van mensen om een nieuw buurthuis te helpen.
- Het buurthuis moet voor iedereen zijn.

Tegen welke problemen loop je aan bij het opstarten van een buurthuis in zelfbeheer?

- Tekort aan financiële gegevens.
- Te weinig tijd in transitie, het is in 1 x overgedragen, maar er heeft geen overdracht plaatsgevonden. Doordat er geen overdracht plaatsvindt gaat er veel tijd/energie verloren en moet men het wiel opnieuw uitvinden.
- Het huren van een pand bij gemeente, zonder vaste huurder is problematisch door de hoge kosten.
- Er waren valse verwachtingen met betrekking tot het behoud van de inventaris en het maatschappelijk werk dat mogelijk als vaste huurder zou fungeren.

Ideeën om de transitie naar zelfbeheer soepeler te laten verlopen:

- Zorg dat er overdracht plaatsvindt. Bijvoorbeeld door als gemeente 1-2 maanden het proces naar de overgang te begeleiden.
- Stel een commissie aan om de participatie processen te begeleiden. Dit is een centraal aanspreekpunt, bestaande uit een ambtenaar en iemand van de UVO. Deze commissie kan fungeren als contactpersoon binnen de gemeente, die vervolgens helpt om de burgers door het ambtelijk gestel te loodsen. Ook kan er een casus overleg plaatsvinden met burgers en commissie/task force om zo de uitwisseling van informatie te vergroten en te leren van elkaars fouten/kansen. De task force maakt het mogelijk dat er kortere lijntjes bestaan tussen burger en gemeente.
- Zorg dat er een informatie map is met daarin de zaken waar je als opstartend buurthuis in zelfbeheer aan moet denken.
- Maak het makkelijker om een horeca vergunning aan te vragen.
- Stel betaalde krachten aan.
- Zorg voor goed PR materiaal, als een folder, open dag. Het is essentieel dat mensen het buurthuis weten te vinden.

Tot slot:

- Elk buurthuis is anders.
- Nu een groot deel van de zorg (jeugdzorg) van het Rijk naar de gemeentes gaat, ontstaan er ook kansen voor andere functies van het buurthuis.

8. Burgers Biltstraat

9. Burgers Kanaalstraat